

"SABAHIN XEYİR, Ömrüm..."

Bildim qəmini, sənin ki çoxdu,
Qəm çəkməyə bir hərif yoxdu...
Gəldim, olam qəmin hərifi,
Gəl təcrübə eylə mən zəifi...

"Leyli və Məcnun" poeməsindəki bu misralar həm o yetim Məcnuna, həm də elə Füzulinin özünə aiddi. Füzuli bu dünyanın yiyəsiz qəminə yiyə durmağa, öz xoşuna "qəmin hərifi" olmağa gəlmişdi...

Ustadım Seyran Səxavət Arzu xanım Nehrəmli haqqında "Babadan nəvəyə keçən yalan" başlıqlı yazısında onu ulu Məhəmməd Füzulinin nəvəsi kimi qələmə verəndə, o müqəddəs baba – nəvə bağlılığını izah edəndə, bəlkə də, babası Füzuli kimi, Arzunun da bu dünyaya "qəmin hərifi" olmağa gəldiyinə işarə edir...

Bu qəmlər ki mənim vardır, bəyirin başına qoysan,
Keçər kafər cəhənnəmdən, gülər əhli-əzab oynar...

– deyir Füzuli. "Bəyir" – dəvəyə deyirlər. "İncil"də də, "Tövrat"da da belə bir məqam var: "Dəvə iynənin gözündən keçərsə əgər, günah əhli, kafirlər yalnız o zaman bağışlanar." Uşaq vaxtı Füzulini oxuyanda o böyüklükdə beytin mahiyyətini anlamamışdım. Sonra təsadüfən, "İncil"də qarşılaşanda elə bil məni ildirir vurdu: Füzulinin Qəm yükü nə qədər böyükmüş, İlahi, deyə

pıçıldadım öz – özümə. O qədər böyük ki, onu bəyirin – dəvənin belinə qoyanda bəyiri iynənin gözündən keçirəcək, kafiri cəhənnəmdən çıxaracaq...

Allah həmişə dağına baxır, qar verir, ağacına baxır, bar verir... Heç görmüsünüzmü qanmazın, hissizin, duyğusuz – duyarsızın birinə Allah dərd verə? Görə bilməzsiniz... Çünki Dərd o qədər müqəddəs şeydir ki, Allah onu da qanana – seçdiyi bəndəsinə – dərd qədri bilənə verir. Verir, sonra o dərdin Adamın üzündə necə şəkilləndiyinə, bəndəsinin o Dərdi övladitək əzizlədiyinə – canının parçası kimi sahib çıxdığına Allah özü də məəttəl qalır...

... Mənim kəşf elədiyim, ruhunu oxuduğum, içimə çəkdiyim, hiss elədiyim, öz dünyamda müqəddəsləşdirdiyim Arzu Nehrəmli məhz Allahın seçdiyi belə bəndəsidir – Seçilmişlərdəndi...

Hamı kimi olmağa – dağda dağı, daşda daşı görməyə nə var ki?! Hamının görmədiyini görməkdi Arzu olmaq...

Bu ömrü yaşamaq həm də əzabdır və Arzu bu taledən qaçmağa çalışır əslində. Amma nə qədər qaçırsa, yenə də Ona doğru gedir. Qaçma bilmədiyini tale o böyük ürək, mənəviyyat sahibini bütün şərəfli, ləyaqətli ömrünü həsr elədiyi özünü təsdiq sahəsinə gətirib çıxarır. Şair ömrü beləcə başlayır. Bu ömür ona dünyanı hamının gördüyü kimi görməyə imkan vermir. Daha duyarlı olmaq daha çox əzabla yaşamaq deməkdir.

Nə qədər barışmasa da, bu, Arzunun taleyidir, ömrüdür. Bu ömrün rahatlığı, dinc-liyi yoxdur, bu ömrün cəfası səfasından çoxdur, hər anı, hər dəqiqəsi dərdi, əzabdı, taleylə vuruşdu, döyüşdü!

Bu da bir ömür çağıdır,
Çöl cənnət, içim ağıdır,
Cənazəm kəfən dağıdır,
Ruhumsa bal dadır, gəlir.

Arzunun bitmiş dözüümü,
Dərdlərinin yox çözüümü,
Çalışıb özü özünü
Bir sözlə aldadır, gəlir.

Və yaxud:

Yaşamaqımı, nə bilim,
Ömrüm çiçək ömrüdü.
Hər gün ölüb-dirildim
Bu kəpənək ömrümü.

“Kəpənək” demişkən, elə Arzunun poeziyasında məni özünə bağlayan həm də o oldu ki, O, insana, insan ruhuna, mənəviyyatına kəpənək çiçək ləçəyinə qonduğu kimi qonur, sözə son dərəcə həssaslıqla yanaşır. Arzunun fəlsəfəsinin mayəsi içimizdəki İnsandır. O insan ki, çox zaman biz onun qədrini bilmirik. Hürufilər deyirdi ki, insan Həqdən qopmuş nur parçasıdır. Bu mənada, Arzunun poeziyası elə onun özü kimi Həqdən qopmuş nur parçasının poetik ifadəsidir.

Bu qədər dərdin qabağında İnsan nə qədər böyük ürəyə sahib olar ki, hər gələn bəlanı sinəyə çəkib Tanrıya şükür etməyi bacarsın!

Bir pritçada oxumuşdum ki, şükürlə, səbirlə irəliləyən ordunun qarşısında kimsə dayana bilməz. Bu ordu Ölümə şükür etdiyi, Əzrayıla gülməyi bacardığı üçün yenilməzdir. Oxuduqca Arzunun hər sətirində Allahın hər kəramətinə bu cür şükranlıq gördüm, onu bir daha ürəkdən alqışladım:

Sabahın xeyir, ömrüm!
Ayağı daşlı,
başı savaşlı,
yaşından yaşlı ömrüm,
coşqun, təlaşlı ömrüm...
Bir xoşbəxt qadının şüküründən
ayağı yer alıb
yaxasından yapışıb bərk-bərk,
günü-günə calamaqla edib erk
qazandı, ömrüm!
Bir günün də mübarək!
Bu ötən səhərimdi,
gecən xeyrə qalsın!
Sabaha Allah kərimdi!

Haqqın nemətidir, haqqına şükür,
Sevinc də, kədər də onun əsiri.
Yağışlı günlərdən çən – duman çökür,
Bir işıq gizlədir gecənin sirri.

Bu misraları oxuduqca Arzunun dəyanətli, mətin olduğu qədər də şükür eləməyi bacarmaq kimi ilahi bir keyfiyyətə sahib olduğunu görürük. Şükürə yüksələn insan ilahi firavanlıq qazanır, ali mərtəbəyə ucalır:

Əlim qulağımda, çatmaqda vaxtım...
Ölümün astarı üzündən baha.
Bu günə min şükür, şükürlü baxtım,
Gələn sabahlara, kərim Allaha.

“Ölümün astarı üzündən baha...” deyir Arzu. Hələ də içində istisinə isindiği, tüstüsünə kor olduğu, ruhunu darmadağın edən nakam sevgisindən, o sevgini doya-doya yaşamağa qoymayıb araya qəfil hicran salan vaxtsız ölümdən yazır. Yazır ki, bəlkə, ürəyi boşala... Yazır ki, bir az səbbi alına... Yazır ki, unuda yaşadıqlarını... Amma “unutmağı öyrənmək” istədiyi halda, əksinə, yazdıqca bütün yaşananları daha da unudulmaz edir, əbədiləşdirir, xatirəyə – Sözə çevirir. Nakam sevgisi və ... və... Ölüm...

Təkcə Arzunun yaradıcılığında yox, geniş mənada düşünəndə, bəlkə də, “Sevgi və Ölüm” mövzusu olmasaydı, heç ümumiyyətlə, poeziya yaranmazdı. Yaransaydı da, “Ölümün yaratdığı” poeziya səviyyəsində olmazdı.

Platon “Hər bir yaradıcılıq öz gücünü ölümdən alır” – deyirdi. Hər bir əsl şeir Ölümə təmasdan yaranır, Ölümün “canından” qopur. Əsl sənət nümunəsi əslində o, ucsuz-bucaqsız qaranlıq – Ölüm adlı əbədiyyətə açılan pəncərədi.

“Ölüm – Haqdir” – Ölüm Tanrının ən çox yazdığı və heç vaxt yazmadığı həqiqətdir...

Arzunun şeirlərinin bənzərsizliyi ondadır ki, o, cavan ömrünü gültək solduran, onu bənövşətək boynubükük qoyan vaxtsız Ölümü “qarğımır, daş-qalaq eləmir”, onu alınına yazılan yazı kimi qarşılayır, hətta qovuşmaq üçün ölməyə də razı olur:

Sevdalanmış Arzuyam,
Bəxti qara yazıyam.
Ölməyə də razıyam,
Unutmağa gücüm yox.

Yaxud:

Səndən sonra ölmədim,
Ölmədim, yaşayıram.
Sənsizliyi qəlbimdə
Yük kimi daşıyıram.

Çox gözləsəm də onu,
Yaxın gəlmədi ölüm.
Yaxasından tutmağa
Uzalı qaldı əlim...

İnsan həyatı bir çevrədir. Mahiyyət etibarilə, dünya özü bir çevrədir. Çevrə sonsuzluqdur. Arzunun şeirlərinin hərəsi bir çevrədir, düz xətt üzrə deyil. Ona görə bu şeirləri xətkəslə ölçmək mümkün olmur. Bu şeirləri hiss edirsən, duyursan, içində yaşayırısan, yanırısan, göz yaşların dinmək bilmir, amma izah etmək məqamı gələndə kəlmələr çox aciz gəlir adama. Çünki bu şeirlərin başlanğıc nöqtəsi ilə son nöqtəsi iç-içə, üst-üstədir.

İnsan həyatı da bir çevrədir. İnsan doğulur – bununla çevrə başlayır, böyüyür, gəncliyini yaşayır, yaradır, ailə qurur, övlad sahibi olur, dostlar qazanır, dünyada gedən prosesləri görür, müdaxilə edir, dünyanı dərk etməyə çalışır, hər gün addım – addım Ölümə doğru irəliləyir... və bir gün Haqqa qovuşur... Bununla çevrə qapanır. İnsan həyatı harda başlayırsa, orda da bitir.

Biz dünyaya gələndə ağlayırıq. Bəlkə də, bir gün yaşayacağımız ölümü duyub yenidən geriye – ana bətninə qayıtmaq istəyirik. Bələklərlə bələnirik, pal-paltar geyinirik, evcik qururuq, evcik qura-qura ev tikməyi öyrənirik, ev tikirik, yuva qururuq, şeir yazırıq, şeirlərimizdə qafiyə sistemi yaradıırıq – bəlkə də, bütün bunların hamısı ilə biz bu aləmdə ana bətnini yenidən özümüz üçün yaratmaq istəyirik...

Evcik qura-qura həyat qurmağı öyrənirik, gəlinciyimizin saçını daraya-daraya gəlin olmağı... O zaman dünya o qədər buludsuz, çəhrayı rəngdə olur ki, bir alma şəkəri bəs edir ki, bizi dünyanın ən xoşbəxti eləsin...

Arzunun şeirlərinin içində məni ən sarsıdan “Evciyim” şeiri oldu. Bu dünyada hamıdan incimək olur – atadan, anadan, dostdan, yardan, yoldaşdan, lap bədəbəddə adam bəxtindən də inciyir, Allahdan da küsür... Amma Arzu nə Allahdan küsür, nə də bəxtindən... Elə olsaydı, o da olardı hamı kimi, xorda oxuyan sıra nəfərlərindən biri – amma Arzu bənzərsizdi axı... Küskünlüyü də özü kimidi.

Həyat dolu uşaqlığı, gözlərində günəş çıxıb ay doğduğu günlərini xatırlayan Arzu özü kimi erköyün gəlinciyindən, evciyindən küsür:

Qonaq-qaralı evciyim,
Şah əsəri gəlinciyim.
Gəlinciyim mənim kimi
erköyündü, uşaq idi.
Mənim qədər olmasa da,
o da yaman qoçaq idi.

Anlamazdıq dərddən-sərdən,
düşünməzdik acı-acı,
düşünə bilsəydik belə,
çözüb bulardıq əlacı.
Məni onun qədər heç vaxt
anlamazdı ana-bacı.
Gəlinciyim, heç demirsən,
uşaq dostum, sirr yoldaşım
harda qalıb?
Arzuları, ümidləri
dünya boyda evciyində –
orda qalıb.
Durum səndənmi inciyim,
daha qalmayıb dincliyim.
Küsdüm səndən, gəlinciyim,
elə səndən də, evciyim!

Dünyada yollar çoxdur. Bu yolların ən çətini, həm də ən şərəfli, ən müqəddəsi oxucu qəlbinə gedən yoldur. Arzu xanım bu yola hələ yaradıcılığının ilk illərindən inamla, ürəklə çıxıb. Əslində əsl istedadlı adamın yaradıcılığının “ilk” dövrü, ya “yetkinlik” mərhələsi adlı şey yoxdur. Ədəbiyyata gələn birbaşa gəlir, sənət aləmində öz sözünü deyir. Öz işığı – istisiylə ürəklərə yol tapır – Arzu xanım kimi...

Haqqında oxudum ki, Arzu xanım Kazım qızı Nehrəmli bədii yaradıcılığı ilə yanaşı, həm də alimdir, tarix elmləri üzrə fəlsəfə doktorudur. 2008-ci ildə elmi əsəri işıq üzə görüb.

1997-ci ildə “Əbədi sevgi”, 2001-ci ildə “Tənha qu nəgməsi”, 2017-ci ildə “Unutmağı öyrənirəm” adlı şeir kitabları ilə oxucuların görüşünə gəlib. Sözlərinə 50-yə yaxın musiqi bəstələnmiş Arzu xanım həm də nəğmələrdə ürəklərə yol tapır.

Amma bütün bu sadaladığım alim, şair, sənətkar kimi keyfiyyətlərdən daha uca, ali mərtəbədə dayanan obraz gördüm – sevgisi, sədaqəti, dəyanəti, ləyaqəti, mərdliyi, qeyrəti ilə heç kimə bənzəməyən Qadın – Ana obrazı...

Hər misrasında, hər sətirində mən Arzu-nun ürəyinin böyüklüyünə heyran qaldım.

Xəyalə ƏFƏNDİYEVƏ